

Enric SERRA CASALS
Com escriure bé una ressenya
Vic: Eumo Editorial, 2016, 254 p.

Enric Serra no és cap desconegut: responsable del web *Argumenta*, potser el programa de formació en línia pensat per cobrir les necessitats de llengua i comunicació dels estudiants universitaris del país més consultat, des del 2008 manté el sucós blog *Aprendre llengües*, que a hores d'ara reuneix ja prop d'un miler d'entrades d'allò més diverses, però totes amb la vista posada en la formació en les competències comunicatives –de comprensió i producció, orals i escrites (i també digitals)– requerides, sobretot, en l'àmbit universitari. L'última entrada, *Com escriure una ressenya*, és, justament, un resum del llibre que ressenyem aquí.

A *Com escriure bé una ressenya* l'interès central de Serra no és la ressenya en general, sinó la ressenya acadèmica, és a dir, aquella que «s'origina en el context d'una assignatura universitària com a encàrrec que el professorat fa a l'alumnat» (p. 25), molt comuna en assignatures de ciències humanes i ciències socials. I, atès que hi ha concepcions diferents tant del gènere com de la mateixa activitat (i que, doncs, aquell «encàrrec» pot ser d'allò més divers), té la precaució de dir-nos, en el breu capítol «La ressenya acadèmica» (p. 24-29), quina és la seva, de concepció: per bé que no exclou la ressenya periodística (de to divulgatiu, i publicada a la premsa i en alguns espais de la xarxa), el seu referent principal és la ressenya científica, un text que s'adreça a les revistes científiques especialitzades, i que dona compte críticament i de manera fonamentada de l'interès de les novetats editorials en l'àmbit reduït d'una disciplina. Malgrat que és més que esperable que qui s'acosti al llibre de Serra ja n'estarà impregnat, del gènere, hauria estat profitós, igualment, que l'autor reblés el clau i ens en proporcionés alguns exemplars, o que hi remetés, si més no; en aquest sentit, ens permetem recomanar al lector el volum *Això diuen* (2006), on Antoni Furió aplega una selecció de quaranta ressenyes (algunes de científiques, d'altres de periodístiques) de llibres editats per Publicacions de la Universitat de València, en un arc que va del 1997 al 2006.

La ressenya en què pensa Serra exclou gèneres híbrids com l'article-ressenya, gèneres bàsicament objectius o descriptius com la ressenya informativa (de deu a trenta línies d'extensió, i que és poc més que una fitxa tècnica ampliada) i el *book-report*; però també gèneres valoratius com el *peer-reviewing* (escrit d'opinió, fet per algú entès en la matèria, sobre un text susceptible de publicació) i les «ressenyetes» que, amb l'expansió del web social, es troben en espais digitals com *Booking*, les quals són, a més de molt breus, impressionistes, irreflexives, banals i mancades d'arguments sòlids.

Amb el model ben definit, Serra pot ja desgranar les destreses que exigeix del ressenyador. No són cap novetat l'alt nivell de comprensió lectora, la capacitat d'anàlisi tècnica i d'avaluació d'una obra, i la capacitat de síntesi i de pensament crític. Sí que ho són, en canvi, si més no en la seva formulació (un pèl ampul·losa), que «trobis una veu pròpia no neòfita», que «s'arrisqui a proposar un sentit» i que «desenvolupi la seva capacitat estratègica per construir un artefacte que persuadeixi el lector» (p. 29), tres requisits que queden més que justificats en les seccions respectives «Autoria» (p. 33-56), «Proposta de sentit» (p. 57-112) i «Construcció d'un artefacte eficaç» (p. 113-175).

Són aquestes tres seccions, doncs, el gruix del llibre. Serra hi desplega el seu coneixement del gènere (un cop d'ull a la Bibliografia, molt selecta, esvaeix qualsevol dubte que es pogués tenir en aquest sentit) i la seva experiència com a professor (i, així ho hem d'entendre, com a corrector i avaluador de ressenyes encomanades als seus alumnes de la Universitat Autònoma de Barcelona), i se les enginya per organitzar els continguts en forma de consells d'expressió: vuit per a «Autoria», vint-i-quatre per a «Proposta de sentit» i vint-i-vuit per a «Construcció d'un artefacte eficaç» (són seixanta consells en total). D'aquestes tres seccions, la més original és, amb diferència, la primera. Serra hi sosté que alguns estudiants tenen dificultats a ser autors, i en troba la causa en el canvi d'àmbit acadèmic: «ser autor a la universitat vol dir ser capaç de desprendre's de la còmoda idea escolar que allò que cal a l'estudiant és escoltar l'autoritat (el llibre de text, el professor, el manual, l'obra de referència) per reproduir-ne els dictats» (p. 33). Els símptomes d'aquesta dificultat van des del plagiat (i el consell que en deriva és, si el formulem com a consell, «sigues l'autor») fins a la presència, en el text, d'un autor inconstant o vacil·lant, passant per la citació excessiva de veus externes autoritzades (que eclipsen la de l'autor) i el defugi de la valoració.

La mesura i el control que governen la primera secció no són virtuts que trobem a «Proposta de sentit» i a «Construcció d'un artefacte eficaç». En efecte, totes dues seccions són clarament sobredimensionades: bona part dels consells que s'hi donen escauen no solament a la ressenya acadèmica, sinó a tot text de registre formal (acadèmic o no). Vegem-ho.

«Proposta de sentit» es fonamenta en la idea que «enunciar una proposta de sentit sobre un producte que cal valorar» comporta «haver comprès bé aquest producte, ser capaç de formular una tesi clara, definida i acabada sobre l'obra, conceptualment correcta, que no sigui contradictòria i que es justifiqui amb una sòlida argumentació»; i vol dir fer-ho «amb una llengua molt precisa i unes connexions lògiques impecables entre les idees desplegades» (p. 57). Així, consells plenament pertinents com ara el 9 (posar el focus en l'obra), l'11 (comentar-ne aspectes positius i negatius), el 12 (resumir l'obra), el 13 (descriure-la), el 14 (explicar-la com a producte), el 15 (analitzar-la tècnicament) i el 32 (orientar el lector) ocupen el mateix nivell que (a) consells que convenen a tot text d'opinió, com ara el 10 (formular una tesi) i el 21 (argumentar amb consistència) —els quals no s'acaba d'entendre, d'altra banda, que no vagin seguits: sense arguments que la defensin, una tesi no se sosté—, i

(b) consells més generals encara (i més propis, doncs, d'un manual de redacció), com ara el 17 (no incórrer en desajustos conceptuals), el 23 (evitar les expressions amb un sentit aproximat), el 24 (evitar el sentit balder), el 26 (vetllar perquè el lèxic expressi el sentit desitjat), el 27 (evitar els errors de puntuació que modifiquen el sentit) i el 30 (connectar bé les idees).

A «Construcció d'un artefacte eficaç», Serra hi aplega els consells l'observança dels quals ha de garantir que les opcions d'autoria i de sentit es concretin en un objecte ben fet, atractiu i persuasiu. Al ressenyador li calen «coneixements avançats de llengua general i especialitzada, d'estructuració del text, competència retòrica i capacitat de planificació i concreció dels efectes que vol aconseguir en el lector»; i també «un sentit estètic, una capacitat de crear un objecte atractiu, que no desplaïgui a qui hi entri en contacte» (p. 114). Com s'esdevenia ja a la secció anterior, la llista de consells és inflada: són perfectament ajustats al cas el 41 (utilitzar la llengua especialitzada, és a dir, la llengua de la disciplina acadèmica de l'obra ressenyada), el 42 (atenir-se a l'estructura de la ressenya), el 43 (ajustar la ressenya al mitjà), el 47 (prendre decisions estructurals estratègiques), el 48 (evitar sotmetre's a l'ordre de l'obra ressenyada) i el 59 (controlar els efectes retòrics i de funció poètica del llenguatge); però ja no ho són els vint-i-dos restants, que van des del respecte a la llengua normativa (33) i l'ús d'una llengua rica (37) fins a l'evitació de col·loquialismes, de l'ampul·lositat i d'una sintaxi rudimentària (34, 40 i 36), passant per la construcció d'un text no additiu, no superflu, equilibrat i no estireganyat (50, 53, 54 i 55).

Tanca el llibre un apartat on l'autor valora, d'acord amb els seixanta consells que en són el gruix, sis ressenyes del relat de Pessoa *El banquer anarquista*. Escrites per estudiants universitaris, les ressenyes contenen encerts i errors (és a dir, consells observats i consells no observats) que són degudament indicats per Serra en el seu comentari. Projectar la llista dels consells exposats al llarg del llibre damunt de ressenyes d'un mateix producte elaborades per escriptors inexperts és sens dubte una manera hàbil i intel·ligent d'acabar. Tanmateix, trobem a faltar un principi ordenador d'aquestes ressenyes (en un continu de més a menys qualitat, posem per cas): sense un tal principi, s'acaba imposant al pensament la idea que amb dues o tres ressenyes ben triades ja fariem.

En conjunt, i malgrat les reserves que hi hem fet (que són d'ordre més quantitatiu que qualitatiu), Serra ofereix un manual ben útil als professors que vulguin afrontar l'ensenyament de l'elaboració de la ressenya acadèmica sense dogmatismes i amb un guiatge clar, combinació no gens habitual en l'àmbit de les publicacions docents destinades als professors de redacció, on la recepta fàcil acaba portant a pensar que escriure és una tasca que es pot deixar exclusivament en mans de la tècnica.

Josep Besa Campubrí
Universitat de Barcelona